

Rengjøring av åkersprøyter og tåkesprøyter

En ren sprøyte er viktig for både resultatet ved sprøyting og funksjonene til sprøyta.

Kombinasjon av gamle plantevernmiddelrester og påfylling av nye plantevernmidler kan føre til store skader på åker og miljø. Sprøyteutstyret skal til enhver tid være i forsvarlig god stand og fungere som det skal før sprøyting.

Her får du en gjennomgang av skylling og grundig vask av sprøyteutstyr.

Når skal sprøyta skylles og rengjøres?

- Skylling skal gjennomføres når sprøyta snart skal brukes igjen på lik eller tilsvarende lik kultur som sist.
- Grundig vask skal gjennomføres dersom plantevernmiddelrester i sprøyta utgjør en risiko for neste kultur som skal sprøytes, når sprøyta skal lagres over lenger tid, eller når det skal gjennomføres funksjonstest/service.
- Rutinemessig skylling av sprøyte etter bruk hindrer at plantevernmiddelrester klister seg fast på tanken når sprøyta står.
- Skal du sprøyte neste dag, kan du fylle sprøytetanken halvfull med rent vann slik at plantevernmiddelrester ikke tørker fast i tanken. Da er sprøyta også mer klar til bruk enn uten vann.
- Har du skyllesystem montert på sprøyta, kan du enkelt skylle sprøyta på jordet etter sprøyting.

Huskeliste ved rengjøring av sprøyter:

- Følg plantevernmiddeletikkens anbefalinger om avfallshåndtering og rengjøring av sprøyta.
- Les sprøytas bruksanvisning om hvordan rengjøre sprøyta.
- Bruk egnet verneutstyr.
- Velg en vaskeplass hvor det er liten fare for avrenning.

Hvor skal sprøyta skylles/rengjøres?

- Noe av det viktigste ved rengjøring av sprøyte er hvor dette blir gjort. For å unngå forurensning og skader på miljø, omgivelser og personer er det viktig at du rengjøre sprøyta på et sted hvor plantevernmiddelrester ikke utgjør en fare, verken for personer eller omgivelser.
- For tryggest vasking av sprøyteutstyr anbefales skylling i felt. Dersom du ikke har mulighet til det, må sprøyteutstyret skylles et sted med vegetasjon som tar opp plantevernmiddelrestene,

Figur 1: Skylling på område med vegetasjon. Foto: TOPPS.

og ikke på steder hvor de lett havner i over- eller grunnvannet eller andre vannkilder. Husk også å holde god avstand fra ferdselsområder.

Hvordan skal sprøyta skylles/rengjøres?

Skylling:

- Dersom du har mulighet for å skylle sprøyta i felt anbefales dette. Skyllingen gjøres i tre omganger, med noenlunde lik fordeling av vannet som er i skylletanken.
- Dersom du ikke har mulighet for å skylle sprøyta i felt, er det viktig å beregne rett mengde plantevernmidler slik at du kjører sprøyta tom. Sprøyt til det ikke kommer ut mer sprøytevæske fra dysene.
- Fyll deretter sprøyta med vann. Kjør også vann gjennom alle dyser (mens du kjører i felt). Åpne og steng vekselvis alle mulige kraner og seksjoner slik at alle ledninger og hele systemet blir skylt.
- Husk at de første literne som kommer ut ofte har normal konsentrasjon plantevernmiddel, dersom du skyller sprøyta ute i felt gjelder dette over ca. 50 meter. Kjør derfor i normal fart for å unngå punktforurensning. Dersom du ikke får skyllet gjennom alle seksjoner, returslanger, trykkomrøring etc, vil det fortsatt stå konsentrert sprøytevæske i disse ledningene.

Figur 2: Bilde demonstrerer skylling i tre omganger.
Foto: TOPPS.

Grundig vask:

- Følg alle punktene under skylling først. I tillegg til skylling brukes rengjøringsmiddel ved grundig vask. Vanlig husholdningssalmiak er et eksempel på rengjøringsmiddel som er godt egnet for innvendig rengjøring av sprøyte.
- Pass på at vannet og rengjøringsmidlet får sirkulert gjennom alle ventiler, slanger og dyser. Husk å åpne alle seksjonene dersom noen seksjoner er blitt stengt ved slutten av forrige sprøyting. La sprøyta stå i minst 5 timer og helst over natta. Gjenta deretter gjennomspylingen.
- Vask filter og dyser.
- Vask sprøyta utvendig med høytrykksvasker. Husk igjen på å at vaskeplass skal være et sted hvor plantevernmiddelrester ikke forurensrer vannkilder. Start med en grundig høytrykkvask og spyl deretter over hele sprøyta på lavt trykk.
- Husk at etiketten på plantevernmidlet ofte beskriver hvordan utstyret skal rengjøres etter bruk.
- Husk at traktoren også må rengjøres, spesielt etter avsluttet sprøyting.

Figur 3: Bilde viser plantevernmiddel etter skylling i tre omganger.
Foto: TOPPS.

Ikke glem rengjøring av emballasje og målebegre

- Det er også viktig å huske rengjøring av emballasje og målebegre. Først og fremst skal du følge veiledningen på etiketten. Ikke-rengjort emballasje skal du levere til mottak for farlig avfall. Dersom du skyller emballasjen skal du også være bevisst på hvor du gjør dette.
- Det er en tommelfingerregel at emballasjen alltid skal skylles minst tre ganger før den kildesorteres.
- Har du kjemikaliepåfyller er det enkelt å rengjøre emballasjen etter bruk.

Har du ikke skylleutstyr på sprøyta, kan dette ettermonteres. Normalt skal det være en skylletank på tilsvarende 10% av sprøyta tankvolum. Figur 1 viser et effektivt rengjøringssystem som har en egen elektrisk pumpe, skylletank og innebygd rengjøringsdyse i hovedtanken. Skyllevannet går ikke via åkersprøyta's egen pumpe før etter skylling i tanken, der det forurensede vannet sprøytes ut via pumpen og til dysene. Skyllingen foregår kontinuerlig (trenger ikke flere trinn) og bruker langt mindre skyllevann. NMBU har inne et slikt system for vurdering våren 2020. Større nye sprøyter har ofte automatisk innvendig skylling.

Figur 4: Skyllesystem ettermontert på en eldre sprøyte. Bildet viser et nytt system som har en egen elektrisk pumpe til rengjøring (rød boks). Det gjør at sprøyta kan rengjøres med et mindre væskevolum, og kontinuerlig fortynnes helt ned til rent vann. Skyllevannet renner ned i hovedtanken og sprøytes ut gjennom dysene med sprøyta's egen pumpe.. Systemet kan brukes både til innvendig skylling (spyledyse) og utvendig skylling (lanse) og er under utprøving ved REALTEK ved NMBU.